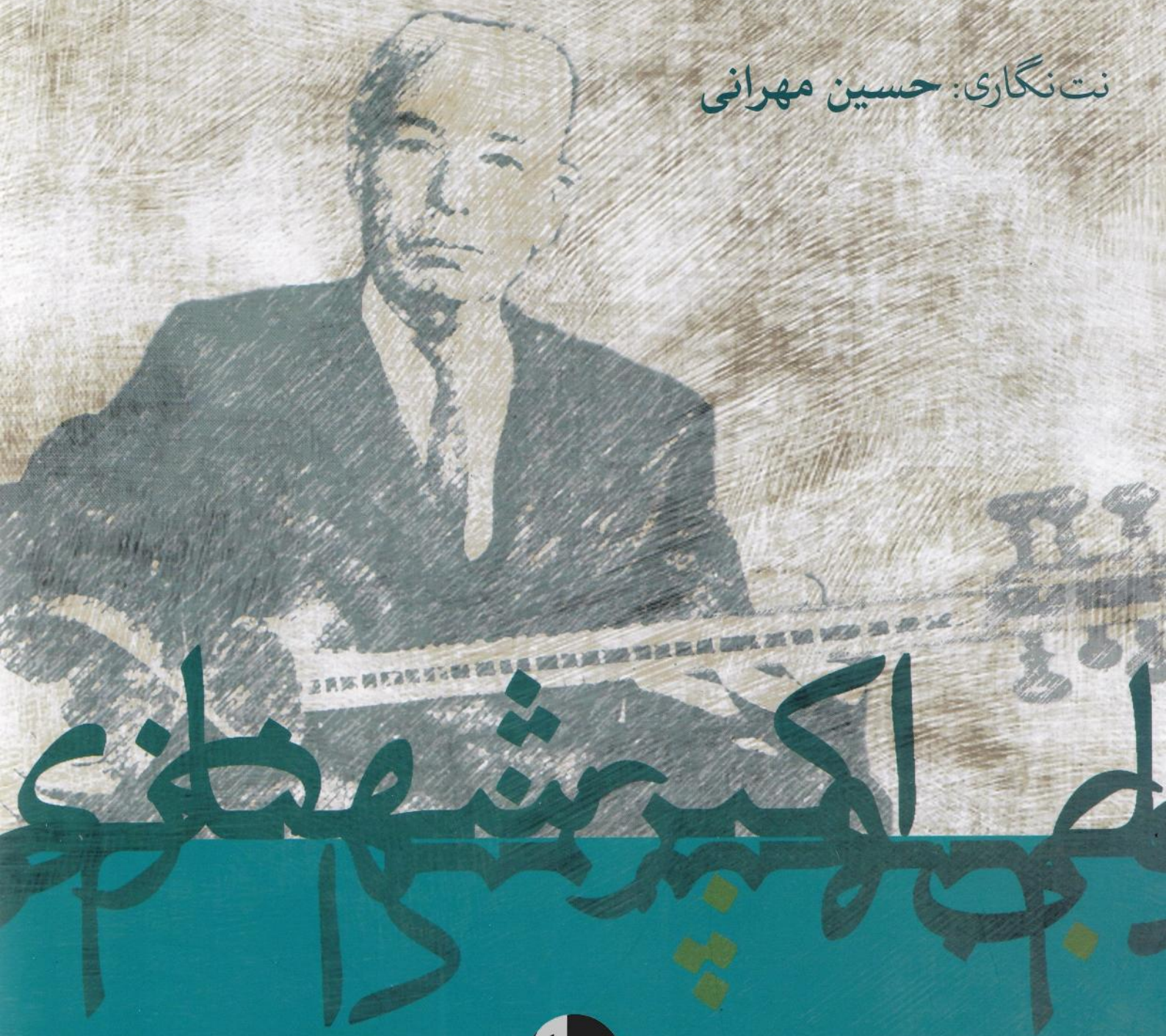

ضرب‌های علی‌اکبر استاد شهنازی

نت‌نگاری: حسین مهرانی

طرح اکبر شهنازی

بتهوون

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، پل چوبی، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف
کدپستی ۱۶۱۱۹۷۵۵۱۶ صندوق پستی ۴۷۷-۱۹۵۷۵
تلفن: ۷۷۶۰۱۰۲۰ فکس: ۷۷۵۰۶۵۵۳

www.mahoor.com
info@mahoor.com

ضربی‌های استاد علی‌اکبر شهنازی

نت‌نگاری حسین مهرانی

طرح روی جلد: سیاوش یعقوبی

اجرای جلد: ملیحه محسنی

چاپ اول ماهور: ۱۳۹۳

تعداد: ۲۲۰۰ جلد

لیتوگرافی: کارا

چاپ: جباری

صحافی: نبوت

© حق چاپ محفوظ است.

فهرست

۹	مقدمه.....
۱۳	نشانه‌ها.....
۱۷	کوک تار.....
۱۹	دستگاه شور
۲۰	۱. پیش درآمد شور (ردیف دوره‌ی عالی).....
۲۴	۲. چهارمضراب شور (۱) (ردیف دوره‌ی عالی).....
۲۶	۳. چهارمضراب شور (۲) (ردیف دوره‌ی عالی).....
۲۹	۴. دوضربی شور (ردیف دوره‌ی عالی).....
۳۱	۵. چهارمضراب شور (۳) (تصویری).....
۳۲	۶. چهارمضراب شور (۴) (تک‌نوازی).....
۳۳	۷. گریلی شور (ردیف دوره‌ی عالی).....
۳۶	۸. رنگ شور (ردیف دوره‌ی عالی).....
۳۹	آواز ابوعطا
۴۰	۹. پیش درآمد ابوعطا (ردیف دوره‌ی عالی).....
۴۴	۱۰. چهارمضراب ابوعطا (۱) (ردیف دوره‌ی عالی).....
۴۷	۱۱. چهارمضراب حجاز (ردیف دوره‌ی عالی).....
۴۹	۱۲. چهارمضراب ابوعطا (۲) (ردیف دوره‌ی عالی بیات ترک).....
۵۱	۱۳. چهارمضراب ابوعطا (۳) (تک‌نوازی).....
۵۲	۱۴. رنگ ابوعطا (ردیف دوره‌ی عالی).....
۵۵	آواز بیات ترک
۵۶	۱۵. پیش درآمد بیات ترک (ردیف دوره‌ی عالی).....
۵۹	۱۶. چهارمضراب بیات ترک (۱) (ردیف دوره‌ی عالی).....
۶۲	۱۷. چهارمضراب بیات ترک (۲) (ردیف دوره‌ی عالی شور).....
۶۳	۱۸. چهارمضراب بیات ترک (۳) (ردیف دوره‌ی عالی ابوعطا).....

۱۹. چهارمضراب بیات ترک (۴) (ردیف دوره‌ی عالی دشتی) ۶۶
۲۰. چهارمضراب بیات ترک (۵) (تک‌نوازی) ۶۸
۲۱. چهارمضراب بیات ترک (۶) (همراه با اقبال) ۷۲
۲۲. ضربی بیات ترک (ردیف دوره‌ی عالی) ۷۳
۲۳. گریلی شور در آواز بیات ترک (ردیف دوره‌ی عالی) ۷۵
۲۴. رنگ بیات ترک (ردیف دوره‌ی عالی) ۷۷

آواز افشاری ۸۱

۲۵. پیش‌درآمد افشاری (ردیف دوره‌ی عالی) ۸۲
۲۶. چهارمضراب افشاری (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۸۷
۲۷. چهارمضراب افشاری (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۸۸
۲۸. چهارمضراب افشاری (۳) (ردیف دوره‌ی عالی بیات ترک) ۸۹
۲۹. چهارمضراب افشاری (۴) (ردیف دوره‌ی عالی اصفهان) ۹۰
۳۰. گریلی افشاری (ردیف دوره‌ی عالی) ۹۱
۳۱. رنگ افشاری (ردیف دوره‌ی عالی) ۹۳

آواز دشتی ۹۷

۳۲. پیش‌درآمد دشتی (ردیف دوره‌ی عالی) ۹۸
۳۳. چهارمضراب دشتی (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۰۲
۳۴. کرشمه‌ی دشتی (تک‌نوازی) ۱۰۴
۳۵. چهارمضراب شور (۲) (در تک‌نوازی دشتی اجرا شده) ۱۰۵
۳۶. رنگ دشتی (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۰۶

دستگاه سه‌گاه ۱۰۹

۳۷. صلح (گروه‌نوازی با اقبال) ۱۱۰
۳۸. جنگ (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۱۲
۳۹. چهارمضراب سه‌گاه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۱۵
۴۰. چهارمضراب سه‌گاه (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۱۹
۴۱. چهارمضراب سه‌گاه (۳) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۲۱
۴۲. چهارمضراب سه‌گاه (۴)، سامانی (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۲۲
۴۳. چهارمضراب سه‌گاه (۵) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۲۵
۴۴. چهارمضراب سه‌گاه (۶) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۲۶
۴۵. چهارمضراب سه‌گاه (۷) (تک‌نوازی) ۱۲۷
۴۶. چهارمضراب سه‌گاه (۸) (تک‌نوازی) ۱۲۹
۴۷. چهارمضراب سه‌گاه (۹) (همراه با اقبال) ۱۳۱
۴۸. چهارمضراب زابل سه‌گاه (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۳۲

۴۹. چهارمضرب مخالف سه گاه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۳۴
 ۵۰. چهارمضرب مخالف سه گاه (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۳۲
 ۵۱. رنگ سه گاه (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۳۶

دستگاه چهارگاه ۱۳۹

۵۲. پیش درآمد چهارگاه (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۴۰
 ۵۳. چهارمضرب چهارگاه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۴۴
 ۵۴. چهارمضرب چهارگاه (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۴۶
 ۵۵. چهارمضرب زابل چهارگاه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۴۸
 ۵۶. چهارمضرب زابل چهارگاه (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۵۰
 ۵۷. چهارمضرب حصار (همراه با اقبال) ۱۵۲
 ۵۸. چهارمضرب مخالف چهارگاه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۵۳
 ۵۹. چهارمضرب مخالف چهارگاه (۲) (همراه با اقبال) ۱۵۴
 ۶۰. رنگ چهارگاه و ضربی بعد از آن (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۵۵

دستگاه ماهور ۱۶۱

۶۱. پیش درآمد ماهور قسمت اول و دوم (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۶۲
 ۶۲. چهارمضرب ماهور (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۶۷
 ۶۳. چهارمضرب ماهور (۲) (تک‌نوازی) ۱۶۹
 ۶۴. چهارمضرب ماهور (۳) (تک‌نوازی) ۱۷۱
 ۶۵. چهارمضرب داد (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۷۳
 ۶۶. چهارمضرب داد (۲) (تک‌نوازی) ۱۷۵
 ۶۷. چهارمضرب دلکش (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۷۶
 ۶۸. چهارمضرب دلکش (۲) (تک‌نوازی) ۱۷۸
 ۶۹. چهارمضرب دلکش (۳) (تک‌نوازی) ۱۷۹
 ۷۰. چهارمضرب شکسته (تک‌نوازی) ۱۸۱
 ۷۱. رنگ ماهور (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۸۳
 ۷۲. قطعه‌ی فانتزی ماهور (همراه با حسین تهرانی) ۱۸۵

دستگاه همایون ۱۸۹

۷۳. پیش درآمد همایون (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۹۰
 ۷۴. چهارمضرب همایون (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۹۴
 ۷۵. چهارمضرب بیداد (۱) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۹۶
 ۷۶. چهارمضرب بیداد (۲) (ردیف دوره‌ی عالی) ۱۹۸
 ۷۷. ضربی منصوری (ردیف دوره‌ی عالی) ۲۰۰
 ۷۸. رنگ همایون (ردیف دوره‌ی عالی) ۲۰۱

۲۰۵	آواز بیات اصفهان
۲۰۶	۷۹. پیش درآمد اصفهان (۱) (ردیف دوره‌ی عالی)
۲۱۱	۸۰. چهارمضراب اصفهان کرشمه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی)
۲۱۳	۸۱. چهارمضراب اصفهان (۲) (ردیف دوره‌ی عالی)
۲۱۴	۸۲. چهارمضراب اصفهان (۳) (تک‌نوازی)
۲۱۵	۸۳. ضربی هفت‌تایی اصفهان (تک‌نوازی)
۲۱۶	۸۴. چهارمضراب اصفهان (۴) (تصویری)
۲۱۹	۸۵. چهارمضراب اصفهان (۵) (تصویری)
۲۲۰	۸۶. چهارمضراب اصفهان (۶) (همراه با حسین تهرانی)
۲۲۳	۸۷. چهارمضراب اصفهان (۷) (تک‌نوازی)
۲۲۵	۸۸. پیش درآمد اصفهان (۲) (تصویری)
۲۲۷	۸۹. چهارمضراب راجه (۱) (ردیف دوره‌ی عالی)
۲۲۹	۹۰. چهارمضراب راجه (۲) (تصویری)
۲۳۰	۹۱. رنگ اصفهان (ردیف دوره‌ی عالی)
۲۳۵	دستگاه نوا
۲۳۶	۹۲. چهارمضراب نوا (ردیف نوا)
۲۳۸	۹۳. رنگ نستاری (ردیف نوا)
۲۴۱	دستگاه راست پنج‌گاه
۲۴۲	۹۴. چهارمضراب راست پنج‌گاه (ردیف راست پنج‌گاه)
۲۴۵	منابع

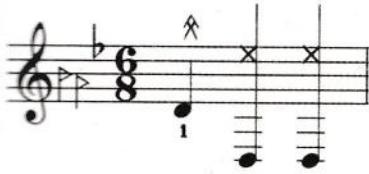
نشانه‌ها

- \vee مضراب چپ
 \uparrow تک‌ریز کوتاه
 \vee
 \uparrow چپ‌ریز
 \downarrow اجرای بدون مضراب
 \sim تریل با یک مضراب (پژواک)
 \nearrow گلیساندو
 \circ تکیه
 δ کندن سیم با دست چپ
 \circ
 \uparrow تکیه به کرن نت بعد
 \circ
 \downarrow تکیه به بمل نت بعد
 \circ
 \downarrow تکیه به بمل کرن نت بعد
 - گرفتن دستان به وسیله‌ی شست دست چپ که در پایین میزان گذاشته می‌شود
 U مردان: اشاره به فاصله‌ی دوم پایین (بم‌تر) و برگشت به نت پایه
 T ریز
 \wedge درآب
 \wedge
 \uparrow درآب ریز
 \uparrow
 \uparrow تریل
 \vee
 \uparrow چپ‌تریل
 \downarrow
 \uparrow تریل به بمل نت بعد

- tr* تریل به کرن نت بعد
- tr* تریل به بمل کرن نت بعد
- tr* تریل به فاصله‌ی سوم بالاتر
- b* پژواک به بمل نت بعد
- k* پژواک به بمل کرن نت بعد
- ⊖ اجرای ملدی روی یکی از سیم‌های دوپل تار
- ⊕ اجرای ملدی به صورت معمول روی سیم‌های دوپل تار
- ∩ مضراب چپ روی سیم پنجم تار
- +
v زدن سیم بم با انگشت شست دست چپ که در پایین میزان گذاشته می‌شود
- استاکاتو (یا خفه کردن): اجرای این تکنیک بسته به اینکه با کدام انگشت اجرا شود متفاوت است. اگر نتی که استاکاتو روی آن اجرا می‌شود با انگشت سوم گرفته شود، در این صورت استاکاتو معمولاً با اشاره به سوم پایین اجرا می‌شود. و چنانچه با انگشت دوم گرفته شود به سه صورت اجرا می‌شود: اشاره به نت واخوان، اشاره به دوم پایین تر از نت اصلی، و سومین حالت خفه کردن نت اصلی با انگشت سوم. اگر نت اصلی با انگشت اول گرفته شود به دو صورت اجرا می‌شود: اشاره به نت واخوان و خفه کردن نت اصلی با انگشت سوم.
- و علامت استاکاتو:
- وقتی علامت ↓ روی نتی قرار می‌گیرد به معنی این است که می‌توان آن نت را کمی طولانی‌تر اجرا کرد، ولی اگر این علامت در اجرا اعمال نگردد خدشه‌ای به ریتم و جمله‌بندی وارد نمی‌شود.
- vib.* ویراسیون ریز
- VIB.* ویراسیون درشت (زیر شدن نت تا نیم‌پرده بالاتر با کشیدن دست در عرض دسته)
- Adlib.* از این علامت به بعد قطعه از حالت ضربی خارج شده و به صورت آزاد ادامه می‌یابد
- accele.* به تدریج تند کردن
- rit.* به تدریج کند کردن
- o
u اجرای مردان به نت سیم دست‌باز ساز
- ▣ اجرای مضراب راست روی سیم پنجم تار
- ∞ گزش

اسپیکاتو:

■ ریز همیشه به تک بعد می‌چسبد ولی وقتی علامت نفس (و) می‌آید قطع می‌شود و مکث کوتاهی در جایی که این علامت می‌آید، ایجاد می‌شود.

مهم: تکنیک ریز در اجرای نوازندگان قدیمی سرعتی ثابت داشته که در اثر تغییر تمپو در قطعات مختلف تعدادش متفاوت می‌شده و در دو نوع کلی می‌توان آن را دسته‌بندی کرد. این انواع عبارت‌اند از نوع اول: ریز ساده با تعداد ۴، ۸، ۱۶ و ... و نوع دوم: ریز ترکیبی با تعداد ۳، ۶، ۱۲ و ... در یک نت تعداد مضراب‌های راست و چپ می‌توانند مضرابی از ۳ یا ۴ داشته باشند. این موضوع چه در قطعات ضربی و چه آوازی صادق است. مثلاً در یک سیاه هشت نت سه‌لاچنگ (در آوازاها) یا چهار نت دولاچنگ (در رنگ‌ها) یا شش نت سیکستوله (هم در آواز و هم در رنگ‌ها) می‌تواند اجرا شود.^۱ ریز وقتی ترکیبی و شش تایی است، دونوع تکنیک دیگر از آن مشتق می‌شود. که آن دو عبارت‌اند از شلال و تک‌ریز کوتاه که در اشکال زیر آن‌ها را شرح داده‌ام.

۱. ریز: شش نت که به صورت راست و چپ اجرا می‌شوند.

۲. شلال: که در اثر ایجاد ایست در انتهای سه نت (به جای سه نت آخر یک نت با مضراب چپ اجرا می‌شود) به وجود می‌آید. (ایست + حرکت).

۳. تک‌ریز کوتاه: که در اثر ایجاد ایست در ابتدای شش نت (به جای سه نت اول یک نت با مضراب راست اجرا می‌شود) به وجود می‌آید. (حرکت + ایست).

■ نحوه‌ی استفاده از این سه نوع ریز به سلیقه‌ی نوازنده بستگی دارد. در شکل زیر نحوه‌ی استفاده از این سه نوع در گوشه‌ی زنگوله‌ی راست پنج‌گاه آورده شده‌است.

۱. ریز
۲. تک‌ریز کوتاه
۳. شلال

نکته: وجود ریز ترکیبی در تکنیک نوازندگی سازهای مضرابی در موسیقی ایران گاهی باعث می‌شود که نوازندگان و آهنگ‌سازان ریتم خود قطعه را نیز ترکیبی نگارش کنند که این موضوع به نظم اشکالاتی دارد.

۱. مانند رنگ نستاری که استادان شهنازی و برومند در هر سیاه شش دولاچنگ سیکستوله اجرا کرده‌اند.

ALI-AKBAR SHAHNÂZI

Zarbis

Transcribed by
Hoseyn Mehrâni

طاهر اکبر شاه نازی

9 790802 604636

بتهوور
مرکز موسیقی بتهوون شیراز

مؤسسه‌ی فرهنگی-هنری ماهور
Mahoor Institute of Culture and Arts
www.mahoor.com info@mahoor.com

